

<https://doi.org/10.70972/gad.1553768>

Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik: Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 20 Eylül 2024

Makale Kabul Tarihi: 28 Kasım 2024

Yazar Bilgileri:

Suna DAĞDELEN

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

sndagdelen@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7738-0975

Hüseyin ŞİMŞEK

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

husimsek@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-7455-3706

Ersoy KARABAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ekarabay@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9499-2009

Özet

Arka Plan: Kitlesel göçlere maruz kalan ve her geçen gün daha fazla göçmen öğrencinin eğitim çağına girdiği Türkiye’de göçmen eğitimi konusundaki araştırma ihtiyacı artmaktadır.

Amaç: Bu araştırma, göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında, Türkiye’de ve dünyada geliştirilen modeller ışığında, süreç temelli bütünleşik uyum modeli ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Yöntem: Araştırma, 2021-2022 eğitim- öğretim yılında, Kırşehir ilinde üç farklı başarı düzeyine sahip göçmen öğrenci ve yerli öğrencilerin birlikte eğitim-öğretim aldığı okullardaki yöneticiler, öğretmenler, göçmen ve yerli öğrenciler ile yürütülmüştür. Nitel desende tasarlanan araştırmada gömülü teori yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yaklaşımına dayalı olarak Kırşehir ilinde kayıtlı göçmen öğrencisi bulunan altı ortaokul yöneticisi, bu okullarda görev yapan on öğretmen ve yirmi öğrenciden oluşturulmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi, MAXQDA analiz programı kullanılarak yapılmış; verilerin analizinde tematik analiz yaklaşımı tercih edilmiştir.

Bulgular: Analiz kapsamında öncelikle göçmen öğrencilerin, yerli öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin eğitim-öğretim kapsamındaki temel gereksinimleri belirlenmiştir.

Sonuç: Daha sonra katılımcıların belirttiği ihtiyaçların karşılanmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir. Bu araştırma ile göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında süreç temelli bütünleşik bir uyum modeli önerilmiştir. Bu modelin uygulaması durumunda göçmen eğitiminde sürdürülebilirliğin sağlanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen Eğitimi, Sürdürülebilir Eğitim, Süreç Temelli, Uyum Modeli.

<https://doi.org/10.70972/gad.1553768>

Sustainability in Immigrant Education: Process-Based Integrated Compliance Model

Research Article

Article Arrival Date: 20 September 2024

Article Acceptance Date: 28 November 2024

Author:

Suna DAĞDELEN

Kırşehir Ahi Evran University

sndagdelen@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7738-0975

Hüseyin ŞİMŞEK

Kırşehir Ahi Evran University

husimsek@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-7455-3706

Ersoy KARABAY

Kırşehir Ahi Evran University

ekarabay@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9499-2009

Abstract

Background: The need for research on immigrant education is increasing in Turkey, which is exposed to mass migration and where more and more immigrant students are entering the education age every day.

Purpose: This research aimed to reveal a process-based integrated adaptation model in the context of the sustainability of immigrant education, in the light of models developed in Turkey and around the world.

Method: The research was conducted in the 2021-2022 academic year with administrators, teachers, immigrant and local students in schools where immigrant students and local students with three different levels of success were educated together in Kırşehir. The grounded theory method was preferred in the research designed with a qualitative pattern. The study group of the research consisted of six secondary school administrators with registered immigrant students in Kırşehir, ten teachers and twenty students working in these schools, based on the maximum diversity approach, one of the purposeful sampling methods. Semi-structured interview forms developed by the researchers were used to collect research data. Analysis of the research data was made using the MAXQDA analysis program; Thematic analysis approach was preferred in analyzing the data.

Results: Within the scope of the analysis, the basic needs of immigrant students, local students, teachers and school administrators within the scope of education were determined.

Conclusion: Then, suggestions were developed to meet the needs stated by the participants. With this research, a process-based integrated adaptation model is proposed in the context of the sustainability of immigrant education. It is thought that sustainability in immigrant education will be ensured if this model is implemented.

Keywords: Immigrant Education, Sustainable Education, Process-Based, Adaptation Model.

1.Giriş¹

Kitlesel göç olayları, dünyada göçmenlerin eğitiminin temel bir sorun olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Göç, toplumsal hayatın farklı yönlerini etkileyen ve kendi dinamiklerini oluşturan dönüştürücü bir etkiye sahiptir (Castels & Miller, 2008). Göç aynı zamanda toplulukların gelişimini etkileme gücüne de sahiptir. Göçmenlerin eğitimleri ele alınmakta araştırma alanı oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Özellikle eğitim hakkı ve eğitime erişim konuları başta olmak üzere, uyum, akademik başarı, disiplin ve yardımlaşma gibi pek çok tema araştırmacıların dikkatini çekmektedir.

Tunus'ta 2010 yılında başlayan, Ortadoğu'da devam eden ancak sonuçları bakımıyla bütün dünyayı etkileyen, halk hareketleri "Arap Baharı" olarak adlandırılmıştır. Ortadoğu'da ciddi etkiler bırakan halk hareketleri, bazı geleneksel iç savaşların şekline bürünmüştür (Bozkaya, 2021; Öztürk ve Boyacı, 2022). Bunun bir sonucu olarak Suriye'de başlayan iç savaş sonrasında milyonlarca göçmenin Türkiye'ye sığınmasına yol açmıştır. Bu gelişme sonrasında Türkiye'de göçmenlerin eğitimi konusunda yeni politikalar ve uygulamalar gündeme gelmiştir.

Eğitim, insanın sosyal ve psikolojik ayrıntılarıyla birlikte sistem içinde barındırılan ve toplumun adapte olabilmesi için hazırlayan, uyum sürecini kolaylaştıran bir işlev üstlenir (Sarı ve Önkal, 2007). Bu yönüyle eğitim göçmenlerin temel ihtiyaçlarından biridir. Göçmenlerin yaşadıkları ülkeye daha kısa sürede uyum sağlamasında eğitim en etkili araçlardan birisidir. Öte yandan göçmenlerin eğitimi, sürdürülebilirlik açısından oldukça önemlidir. Bazı araştırma sonuçları göçmen çocukların, okuldaki eğitime dâhil oldukça daha çok çalışma eğilimi gösterdiklerini ve gelecekleri konusunda daha fazla iyimser olduklarını (Aydoğdu, 2019; Fuligni ve Hardway, 2004) göstermektedir.

¹Bu çalışma, birinci yazarın Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunmuş olduğu doktora tezinin bir kısmından üretilmiştir.

Eğitim, başarılı toplumsallaşma açısından oldukça etkilidir. Toplumsallaşma, bireyin belirli bir toplum ve özellikle bir grupla bütünleşmesini anlatır. Bu sürecin herhangi bir durumda aksaması; bireyin gelişimini, çevre ve toplumsal uyumunu, ruh hali ve koşulları olumsuz bir şekilde etkileyebilir (Yavuzer, 2001). Eğitim, bireylere sosyal uyum kazandırıp toplum üyeleri arasında birliği pekiştirerek olumlu iletişim yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Coleman, 2015). Uyum yeteneği gelişmiş bireyler, kendileri ve çevreleriyle dengeli bir ilişki kurma ve sürdürme konusunda avantaj elde ederler (Çiftci ve Sucuoğlu, 2009).

Birçok açıdan risk barındıran göç süreci en çok çocukları etkilemekte; çocukların ve gençlerin ruh sağlığına çeşitli zararlar verebilmektedir. Göç etmeye mecbur kalan çocuklar, uyum sorunları yaşayabilmekte ve bu durum eğitimlerine de olumsuz yansımaktadır. Ayrıca, göçmen öğrenciler eğitime devam ettikleri okullarda çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Okul çağındaki çocuklar için göç, daha karmaşık ve zorlu bir süreç olmaktadır. Göçmen çocukların süreçteki sosyal entegrasyon ve uyumları, eğitimle şekillenir (Koçak ve Gündüz, 2016). Uluocak (2009), göç eden öğrenim çağındaki çocukların yeni çevrelerine, okullarına ve arkadaşlarına uyum sağlamada, belirli bir süre boyunca zorluklar yaşadıklarını belirtmiştir. Ancak okullar, göçten kaynaklı karmaşık ve çok yönlü sorunlara rağmen, çocuğun yeni çevresine başarılı bir şekilde uyum sağlayabilmesi için gerekli şartlara ve destekleri sunmaya uygun ortamlardır. Okulun, göçmenlerin uyum süreçlerini destekleyen bir ortam olduğu düşünüldüğünde, okullarda kurulan sosyal ilişkilerin önemi de oldukça artmaktadır.

Göçmen çocuklar, geldikleri ülkenin kültürüne uyum sağlamanın yanı sıra, yeni bir dil öğrenmenin getirdiği zorluklarla da karşılaşmaktadır. Ayrıca okullardaki sosyal bütünleşmenin yetersiz olması, göçmen öğrencilerin okul yaşamını olduğu kadar okul dışı sosyal yaşamını da olumsuz etkileyebilmektedir. Öğrencilerin sosyal ve duygusal bağ kurma, bu bağları sürdürme

ve karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma konusunda sıkıntılar yaşadığı gözlemlenmektedir. Bu yüzden okulların sosyal beceriye daha çok önem vermeleri gerektiği ifade edilmektedir. Aile ve okul yönetiminin koordinasyonu, sosyal becerileri kazandırmada ve uyum sürecini başarılı kılmada etkili bir yöntemdir (Akar, 2021). Bu koordine, göçmen çocukların farklı ihtiyaçlarına öğretmenlerin katkısıyla hem de diğer paydaşların iş birliği ile sürdürülebilir bir kapsayıcı eğitim anlayışını beraberinde getirmektedir.

Son yıllarda göçmen eğitimi konusunda kapsayıcı anlayış giderek öne çıkmaktadır. Kapsayıcı eğitim, farklı kültürel ve dilsel geçmişe sahip öğrencilerin eğitim sistemine eşit katılımını sağlama konusunda işlevsel önerilere sahiptir. Bu yaklaşım, sosyal uyumu artırarak göçmenlerin topluma entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, kapsayıcı eğitim, göçmen öğrencilerin akademik başarılarını ve duygusal iyi oluşlarını destekleyerek eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik çözüm önerileri sunmaktadır. Öte yandan kapsayıcı eğitim, ayrımcılığın önlenmesi, eğitime erişim ve özel gereksinimli çocukların eğitim imkânlarından yararlanması için temel bir güvence oluşturmaktadır. Kapsayıcı eğitimle birlikte çatışmaların etkisini azaltmak ve çocukların fiziksel ve psikolojik olarak korunmasını sağlamak kolaylaşır. Bu bağlamda göçmenler için kapsayıcı eğitimin önemi her geçen gün artmaktadır.

1.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki ilköğretim okullarının kültürel anlamda bütünleştirici eğitim ortamlarına hazırbulunuşluğunu incelemek ve göçmenlerin eğitimine yönelik Türkiye'de ve yurt dışında uygulanan modeller ve eğitim paydaşlarının görüşlerine dayalı olarak göçmenlerin eğitiminde sürdürülebilir bütünleşik bir uyum modeli önerisi ortaya koymaktır. Göçmen öğrencilerin sosyal uyumları, bütünleşme ve bireylerin gelişim süreçlerinde ihtiyaç duydukları temel becerileri kazanabilmeleri için eğitim ve öğretime katılmalarını gerektirmektedir. Bu amacın belirlenmesinde, zorunlu ya da

gönüllü olarak gerçekleştirilen göçlerin sonucunun eğitim çağındaki çok sayıda çocuğu etkiliyor olması belirleyici olmuştur. Tespitlere göre öğrenim çağında iken göçe maruz kalan ya da göç sonrası Türkiye’de dünyaya gelen ve öğrenim çağına giren çocukların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye’de göçmenlerin eğitimi konusunda önemli adımlar atılmış ve özellikle eğitime erişim konusunda önemli mesafeler alınmıştır. Ancak olağanüstü dönemlere özgü kararlar ve uygulamalar istenilen ve beklenen katkıyı sağlayamamıştır. Bu nedenle göçmen eğitiminde kalıcı ve sürdürülebilir düzenlemelere ve etkili modellere ihtiyaç duyulmaktadır.

Kitlesel göçlere maruz kalan ve her geçen gün daha fazla göçmen öğrencinin eğitim çağına girdiği Türkiye’de göçmen eğitimi konusundaki araştırma ihtiyacı artmaktadır. Göçmen öğrencilerin eğitimine yönelik araştırmaların uygulamaya yönelik model geliştirme şeklinde yürütülmesi bir başka gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıdaki tespitler ve açıklamalar ışığında göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği giderek önem kazanmaktadır.

Bu araştırma, göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında, süreç temelli bütünleştirici bir model önerisi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Geliştirilen modelin, alanyazına katkı sağlamasının yanında, uygulayıcılara yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Söz konusu model, bütünleştirici ortam sağlayan okullardaki öğrenci ve öğretmenlerin davranışlarına yönelik olumlu okul iklimini destekleyebilir.

Yukarıdaki kuramsal açıklamalar ışığında araştırmanın problemi, “Göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında süreç temelli bütünleşik uyum modeli nasıl olmalıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın probleminden yola çıkılarak aşağıda ifade edilen alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1.Göçmen öğrencilerin eğitimine yönelik Türkiye'deki yasal düzenlemeler ve uygulamalar nelerdir?
- 2.Göçmen eğitiminin sürdürülebilirliğine yönelik Türkiye'de ve yurt dışında uygulanan modeller nelerdir?
- 3.Göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında süreç temelli bütünleşik bir uyum modeli önerilebilir mi?

2. Yöntem

Göçmen öğrencilerin eğitiminde sürdürülebilir bütünleşik bir uyum modeli önerisi ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmanın yöntem bölümünden bu kısımda bahsedilmektedir. Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci ve veri analizi, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği ve araştırmanın etik izinleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Araştırma için karar verilen araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, araştırma için veri toplama süreci ve veri analizi, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini içeren bilgiler ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma kapsamında, göçmen eğitimini ilgilendiren yasal düzenlemeler, eğitim politikaları ve Kırşehir il merkezinde göçmen öğrencilerin yoğun olduğu ortaokullarda yaşanan deneyimler ile göçmen ve yerli öğrencilerin birlikte eğitim aldığı okullarda bu öğrencilere öğretim yapan öğretmenler ve okul yöneticilerinin konuya yönelik algıları ele alınmıştır. Bu araştırma da nitel araştırmaların, veri toplamada detaylara inmenin yanı sıra incelenen konunun farklı açılardan analiz edilebilmesine de imkân sağlaması (Patton, 2002) sebebiyle nitel araştırma yaklaşımı ile ortaya konulmuştur. Göçmen eğitimine yönelik yapılan yasal düzenlemeler ve eğitim politikalarını belirlemek amacıyla nitel araştırma analizi tekniği olarak doküman incelemesinden

yararlanılmıştır. Ayrıca göçmen ve yerli öğrencilerin aynı okullarda eğitim alması ile aralarındaki etkileşimin incelenmesi aynı zamanda bu etkileşimin eğitim paydaşlarının yaklaşımlarının analizine bağlı olarak göçmenlerin eğitimi sürecinde sürdürülebilir bütünlük bir uyum modeli tespit etmek amacıyla bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden gömülü teori yaklaşımı ile yapılandırılmıştır.

2. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, nitel araştırmalarda yaygın olarak tercih edilen örnekleme yöntemlerinden temsil edilebilirliği veya karşılaştırılabilirliği sağlayıcı yönüyle amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Baki ve Gökçek (2012) tarafından amaçlı örnekleme, araştırma sorularının yanıtlanması ile ilgili belirli hedeflere dayalı olarak varlıkları (yani bireyler, birey grupları, kurumlar) seçme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırma için amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemesinin tercih edilme sebebi ise mümkün olan en yüksek çeşitliliğe sahip bir örneklem ile çalışılan probleme dâhil olabilecek insanların çeşitliliğini mümkün olduğunca yansıtabilmektir (Baltacı, 2018). Araştırmanın çalışma grubu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında; Kırşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü istatistik verilerine göre Kırşehir ilinde kayıtlı göçmen öğrencisi bulunan ortaokul yöneticileri, bu okullarda görev yapan öğretmenler ve öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma grubunda dört farklı katılımcı grubu olduğundan maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla her bir katılımcı grubunda hem kadın hem erkek katılımcı bulunmasına ve öğrenci gruplarında ortaokul düzeyinde farklı sınıf seviyelerinde öğrenci bulunmasına dikkat edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formları ve dokümanlardan faydalanılmıştır. Bu araştırmanın verileri toplanırken doküman olarak T.C. Anayasası, Mülteci/Sığınmacı ve Göçmenlere yönelik kanunlar, 1951 Cenevre Sözleşmesi, Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü istatistik raporları, uluslararası düzenlenen göç ve mülteci antlaşmaları, OECD raporları, yönetmelikler ve genelgeler incelemeyle alınmıştır. Buna ek olarak göçmen eğitimi ile ilgili basılı kitap ve makaleler incelenmiş, alan yazındaki güvenilir veriler taranmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu temsil eden öğretmenler, okul yöneticileri, göçmen öğrenciler ve yerli öğrencilere açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Ayrıca yapılan görüşmelerde ayrıntılı cevapların alınabilmesi için sonda niteliğinde yönlendirici sorular da kullanılmıştır. Görüşmelere katılmaya gönüllü katılımcılardan verilen bilgilendirme ve katılım rıza formunu doldurmaları istenmiştir. Katılımcılara araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu açıklanarak görüşmenin herhangi bir aşamasında çekilebilecekleri bilgisi verilmiştir.

Araştırma sürecinde görüşmeler yüz yüze olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte katılımcılar ile yapılan her bir görüşmenin ses kaydı alınmış ve çözümleme yapılarak MAXQDA 2020 nitel analiz programına metin aktarımı yapılmıştır. Gömülü teorinin bir gereği olarak veri doygunluğuna ulaşılması amacıyla görüşmeler iki aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada dört okul yöneticisi, on öğretmen, sekiz göçmen ve altı yerli öğrenci görüşmeye katılmıştır. Elde edilen veriler analiz edilmiş ve daha fazla görüşme yapılması ihtiyacı saptanmıştır. İkinci aşamada görüşmelere iki okul yöneticisi, dört göçmen ve iki yerli öğrenci daha eklenmiş ve sonuç olarak toplamda altı okul yöneticisi, on öğretmen, on iki göçmen ve sekiz yerli öğrenci ile görüşmeler tamamlanmıştır. Bütün verileri toplama süreci

tamamlandığında veriler, tematik olarak düzenlenmiş ve uygun kodlanmalar yapılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan temalar ve kodlar bir alan uzmanı ile tekrar görüşülerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

2.4. Veri Analizi

Görüşme kayıtlarının çözümlemesi için araştırma verilerinin analizinde MAXQDA 2020 nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Veri analizinde öncelikle metin aktarımı yapılırken gömülü teorinin gerektirdiği sistematığe uygun aşamalar izlenmiştir. Gömülü teori veri analizi uygulama aşamaları şu şekilde sıralanmıştır (Ilgar ve Ilgar, 2013):

1. Görüşme Verilerinin Toplanması
2. Kavramların Kodlanması
3. İhtiyaç Olduğunda Veri Toplamaya Devam Edilmesi
4. Açık Kodlamanın Yapılması
5. Verilerin Kategorilere Göre Ayrılması
6. Eksensel Kodlama Yapılması
7. Kategoriler Arası İlişkinin Belirlenmesi
8. Kavramsal Kategorilerin Düzenlenmesi (Temaların Belirlenmesi)
9. Seçici Kodlama Yapılması
10. Çekirdek Kategoriyi Oluşturma
11. Teori Oluşturma

Araştırmanın görüşmelerinin veri analizi verilen aşamalar ile yapıldıktan sonra elde edilen veriler düzenlenerek daha anlaşılır hale getirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulguları desteklemek amacıyla göçmen eğitime yönelik yasal düzenlemeler ve uygulamalara ilişkin belgeler ve dokümanlar toplanmış ve bu veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

2.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırma için seçilen nitel araştırmanın etkililiği için temel kriterlerden biri, toplanan verilerin ve araştırmacıların sonuçlara ulaşma aşamalarının ayrıntılı bir tanımının yapılmasıdır. Bu detaylandırma aşamasındaki bilgilere bu bölümde yer verilmiştir. Araştırma verilerini toplamak amacıyla kullanılan görüşme formlarının geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla beş aşamalı bir yol izlenmiştir:

Veri Toplama Öncesi Geçerlik Çalışması: İlk olarak araştırmanın genel amacına uygun görüşme formları kullanılmasına dikkat edilmiştir. Daha sonra hazırlanan görüşme formlarının geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla uzman desteğine başvurulmuştur. Görüşme formunda yer alan sorular uygulama öncesi bir ölçme uzmanı, bir özel eğitim uzmanı ve bir dil uzmanı ile gözden geçirilmiş ve uzman önerileri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Veri Analizi Öncesi Geçerlik Çalışması: Araştırma için yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerden toplamda 8 saat 50 dakika 45 saniye sürelik ses kaydı ile bir veri seti elde edilmiştir. Güvenirlik çalışması yapmak amacıyla rastgele seçilen dört görüşmenin ses kayıtları araştırmacı ve eğitim programları bölümünde görev yapan bir öğretim üyesi tarafından dinlenerek yazılı dökümler doğrulandıktan sonra toplanan verilerin analizi aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada %100 oranında bir güvenirlilik elde edilmiştir.

İç Güvenirlik Çalışması: Verileri toplama, analizleri yapma, sonuçlara ulaşma sürecinde araştırmacı ve uzman arasındaki uzlaşma ile iç güvenirlilik sağlanmıştır. Öte yandan araştırmanın iç geçerliliğine yönelik olarak katılımcıların motive edilmesi sağlanmıştır. Bu amaçla araştırma ortamında katılımcılar ile uzun süreli etkileşim kurulmuş ve katılımcıların samimi yanıtlar vermesi sağlanmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde detaylı ve kapsamlı veriler toplanmış, bu veriler uzman değerlendirmesine sunulmuş ve katılımcı-

lardan doğrulama alınmıştır. Çalışmanın iç geçerliliğini güçlendirmek adına uzman görüşlerinden yararlanılmış, bulguların uyumlu ve anlamlı bir bütün oluşturmasına dikkat edilmiştir. Verilerin kuramsal yapıya uygunluğu gözden geçirilmiş ve elde edilen sonuçların doğruluğu sorgulanmıştır.

Dış Güvenirlik Çalışması: Araştırmanın dış güvenirliliğini sağlamak amacıyla, yöntemi ve veri toplama süreci net ve ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Ham veriler, diğer araştırmacılar tarafından incelenebilir şekilde muhafaza edilmiştir. Bir araştırmada farklı zamanlarda gerçekleştirilen ölçümlerin benzer sonuçlar vermesi güvenirliliği artırması sebebiyle araştırmacı ilk açık kodlamaları tamamladıktan bir süre sonra aynı metinlerde tekrar açık kodlama yapmış ve benzer sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmanın dış geçerliliğini desteklemek amacıyla, süreçler ayrıntılı bir şekilde tanımlanmış ve amaçlı bir örneklem tercih edilmiştir. Çalışma grubunun özellikleri kapsamlı olarak belirtilmiş; katılımcılara görüşme ortamı ve süreleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma grubu, okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencileri kapsayacak şekilde çeşitlendirilmiş ve olası genellemelere olanak tanıyacak detaylı açıklamalar sunulmuştur.

Kapsam Geçerliği: Kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, üç öğretmenle gerçekleştirilen pilot çalışmada katılımcıların görüşleri alınmıştır. Bu süreçte, katılımcılar soruların yeterli, açık ve anlaşılır olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, veri toplama sürecindeki görüşmeler sırasında katılımcılara yeterli zaman tanınmıştır. Katılımcılar sorunun kapsamı dışına çıktığında ya da ifadeler net olmadığında, açıklayıcı yanıtlar gerektiren ek sorular yöneltilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız şekilde kodlanmıştır.

Uygulama sonrasında elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan kodlar, kategoriler ve temalar temelinde, "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" konuları ele alınarak tartışılmıştır. Araştırmanın veri analizi aşamasında bütün araştırma sorularının cevaplarının analizinde 73 tema, 205 kategori ve

1610 kod elde edilmiştir. Yanıtların ortak kod, kategori ve temalar altında toplanmasına karar verilmiş ve katılımcıların kodlama güvenilirliği %95 oranında sağlanmıştır. Araştırmacı ile uzman arasında belirlenen kodlar, kategoriler ve temalar araştırma açısından güvenilir olarak değerlendirilmiştir.

2.6. Etik

Araştırmada saha verilerini toplayabilmek amacıyla Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan Etik Kurul Onayı alınmıştır. Etik kurul başvurusu, 15 Nisan 2021 tarihindeki toplantıda değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Etik izninin alınmasından sonra Kırşehir Milli Eğitim Müdürlüğüne araştırma izni için başvuru yapılmış; 29 Eylül 2021 tarihinde Kırşehir Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma izni alınmıştır. İzin yazısı İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından il genelindeki okul müdürlüklerine resmi yazı ile bildirilmiştir. Üst yazı ile araştırma izninin okul müdürlüklerine gönderilmiş olması görüşmelerin yapılması ve veri toplanması konusunda araştırmacıya kolaylık sağlamıştır. Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra veri toplama süreci başlamıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde; göçmen eğitime yönelik yasal düzenlemeler ve uygulamalardan elde edilen bulgular, göçmen eğitiminin sürdürülebilirliğine yönelik Türkiye'de ve yurt dışında uygulanan modellere yönelik bulgular, katılımcı görüşlerine yönelik bulgular ve göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında süreç temelli bütünleşik uyum modeli önerisine ait bulgulara yer verilmiştir. Bununla birlikte göçmen öğrencilerin eğitimi ile ilgili Türkiye'deki yasal düzenlemeler düzenlemenin adı, tarihi ve düzenlemenin getirdiği yenilik bu bölümde açıklanmıştır. Ek olarak söz konusu bulgulardan elde edilen veriler ile bir model önerisi geliştirme sürecine ilişkin süreç, alt süreç, bütünleştirici uyum faaliyetleri ve değerlendirme kısmına bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Göçmen Eğitime Yönelik Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalara İlişkin Bulgular

Türkiye’de eğitim hakkı, ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Dair Uluslararası Sözleşme ve Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası belgeler, eğitim hakkının teminatını oluşturmaktadır. Türkiye’deki göçmen öğrencilere yönelik eğitim hizmeti, Suriye iç savaşı ve göç dalgası öncesinde, 2010/48 sayılı Yabancılar Genelgesi kapsamında yürütülüyordu. Bu genelgede, Türk vatandaşlarının kayıtlı olduğu okullara başvurmak isteyen göçmen çocuklarının önünde herhangi bir hukuki engel olmadığı belirtilmişti. Ancak, 2011 yılından itibaren çok sayıda Suriyelinin ülkemize düzensiz şekilde giriş yapması ve geçici barınma yoluyla yeni bir statü kazanmaları nedeniyle, söz konusu genelge ihtiyaçları karşılayamamış ve 2014/21 numaralı Yabancılara Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Genelgesi yayımlanmıştır. Genelge ile eğitime erişim, kayıt/kabul, belge düzenleme ve diğer hususlara ilişkin işlemler yeniden düzenlenmiştir.

Türkiye için 2011 sonrası göç hareketleri bir dönüm noktası olmuş ve göç ile gelen okul çağındaki çocukların önemli bir kısmı göz önüne alındığında, bazı yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Öncesinde geçici görüldükleri için herhangi bir çalışma yapılmamış fakat 2013 yılından itibaren Suriye’deki belirsizlik ve okul çağında bir milyona yaklaşan büyük bir kitlenin bulunması, Türk devletini eğitim alanında kapsamlı önlemler almayı zorlamıştır. 2011 yılı sonrasındaki yasal düzenlemeler ve uygulamalar Tablo 1’de verilmiştir:

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli*

Tablo 1. *Göçmen Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler.*

Düzenlemenin Adı	Tarihi	Düzenlemenin Getirdiği Yenilik
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	11 Nisan 2013	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması
Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler Genelgesi	26 Nisan 2013	Göçmen öğrencilere eğitim verilebilecek uygun ortamların tespit edilmesi ve temin edilmesi
Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri	26 Eylül 2013	Öğretmen istihdamı, ders programı, öğrenci kaydı ve Türkçe eğitimlerinin verilmesi
Geçici Koruma Yönetmeliği	22 Ekim 2013	Göçmenlere diploma karşılığı bir denklik belgesi verilmesi
Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi	23 Eylül 2014	Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) ve YÖBİS sisteminin kurulması
Geçici Koruma Yönetmeliği	22 Ekim 2014	Okul öncesi eğitim hizmeti verilmesi
Kapsayıcı Eğitim Modeli Uygulaması	2016- 2017 eğitim- öğretim	Türkçe öğretmenin yanı sıra, ayrımcılığı engellemek ve öğrencilerin farklılıklarını dikkate alarak eğitim sunulması

Göçmen öğrencilerin eğitimi ile ilgili Türkiye’de kanun, genelge ve yönetmelik şeklinde farklı türde ve konularda yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu yasal düzenlemeler göçmen öğrencilerin eğitimi haklarında iyileştirmeler içermektedir. Göçmen öğrencilerin eğitimi için yapılan yasal düzenlemeler yeni kurum ve kuruluşların oluşumunda etkili olmuştur.

3.2. Göçmen Eğitiminin Sürdürülebilirliğine Yönelik Türkiye’de ve Yurt Dışında Uygulanan Modellere İlişkin Bulgular

Alanyazın tarandığında; yabancı ülkelerde göçmen eğitiminin sürdürülebilirliğine yönelik çeşitli tanımlamalar, uyum programları, öğretim yaklaşımları vb. çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de ise göçmen öğrencilerin eğitimlerine yönelik çeşitli düzenleme ve uygulamalar yapılmasına karşın sürdürülebilirlik bağlamında tanımlanmış/geliştirilmiş özgün bir model bulunamamıştır. Şimşek ve diğerlerine (2017) göre Türkiye’de göçmen öğrencilerin eğitiminde ayrıştırıcı yaklaşımlara dayanan dört farklı uygulama söz konusu olmuştur. Bunlar; yabancı eğitim, izole okul, izole sınıf ve izole öğrenci uygulamasıdır.

Türkiye’de göçmen eğitimi konusunda son yıllarda yapılan araştırmalar daha çok uyum üzerine yoğunlaşmıştır. Sakız (2016), okul yöneticilerinin, göçmen çocukların ayrılmış sınıflarda eğitim almalarını teşvik ettiklerini ve kendi okullarında eğitime yönelik olumsuz görüşlere sahip olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte bütünleştirici bir okul kültürü oluşturmak, Türkiye’de sayıları hızla artan göçmen çocuklar için iyi bir eğitim fırsatı olacağı gibi okullarda olumlu tutum ve düşüncüyü besleyecektir. Ayrıca okuldaki paydaşların, özellikle göç eden ailelerin görüşlerinin alınması ve okul uygulamalarına dâhil edilmesini çocukların okula uyumunu hızlandıracaktır.

Şimşek, Kurt ve Kula (2017), ‘Okul Temelli Uyum Modeli’ önerisinde ekolojik sistem yaklaşımının göçmen eğitiminde uyum konusu için iyi bir model olacağını savunmaktadır. Araştırmacılar, ekolojik yaklaşımın, uyum

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli*

sürecinde gözlemlenen davranışsal sonuçları etkileyebilecek çevresel faktörleri tanımlamada son derece etkili olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca, öğrencinin okul başarısını kapsayan akademik uyum, okulda ve çevresindeki bireylerle kurduğu ilişkileri içeren sosyal uyum ve okulda ve toplumda kurallara uyma davranışlarını içeren davranışsal uyum alanlarında okul temelli uyum programının etkili olacağı öngörülmüştür. Bir başka model önerisi daha çok öğrenci uyumunu kolaylaştıran eğitim programlarına odaklanmaktadır. Şimşek ve Kula (2018) tarafından sunulan ‘Eğitsel Uyum Modeli’, okullarda çok kültürlü yapıları destekleyerek kültürler arası etkileşimi sağlamayı ve ortak kültürlerin olumlu yönlerini vurgulamayı önermektedir. Model, 2011 sonrasındaki politikaları üç farklı dönemde incelemiştir. Bunlar; belirsizlik süreci (2011-2013), arayış süreci (2013-2015) ve planlı uyumlaştırma süreci (2015-...) olarak sıralanabilir.

Çöplü (2019), lisansüstü çalışması kapsamında ‘Ekolojik Temelli Okul Uyum Programı’ geliştirmiştir. Söz konusu model, göçmen öğrencilerin uyumunun sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlamıştır. Araştırmacı, uyum programı için göçmen öğrencilerin uyum sürecine dair karşılaştıkları sorunları belirlemiş, paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucunda beklentilerini ve ihtiyaçlarını saptamış ve buna dayanarak göçmen öğrencilerin okul uyumunu kolaylaştıracak ekolojik temelli bir taslak uyum planı oluşturmuştur. Günümüzde bütünleştirme kavramı daha çok kullanılmaya başlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı UNICEF iş birliğinde Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Öğrenim Gören Öğrencilere Yönelik "Öğretmen Kılavuzu" hazırlık çalışmalarını devam ettirmektedir.

Türkiye’de göçmen eğitimi konusunda sınırlı sayıda uyum modeli önerisi olmasına karşın yurtdışında çok sayıda farklı model önerileri ve uygulamaları bulunmaktadır. Göçmen eğitimi konusunda tartışmalı bir geçmişe sahip olan ABD’de şimdilerde göçmen öğrencilerin topluma entegrasyonunu sosyal ve akademik olarak destekleyen yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Göçmen

kökenli öğrencilerin diğer öğrenciler tarafından gölgede bırakılmasını engellemek ve göçmen kökenli öğrencilerin kapsamlı gelişimi için yönergeler oluşturulmuştur. İngiltere’de, göçmen eğitim politikasının bir ilkesi olarak çeşitli ve kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmektedir. Kaynaştırma eğitim politikası modeli, bireylerin eğitime eşit katılım hakkına saygı göstermesini esas almaktadır.

McAndrew (2009) ve Whitaker (2010) tarafından yapılan çalışmalar, ABD, İngiltere, Kanada ve Belçika’daki göçmen çocukların dört farklı dil öğretim modelinden faydalandığını ortaya koymuştur. Bu model, daldırma, takım öğretimi, kapalı sınıflar ve iki dilli eğitim yöntemlerini kapsamaktadır. Avrupa Komisyonu'nun raporuna göre Avrupa’da kullanılan modeller beş başlık altında sınıflandırılabilir (European Commission 2013):

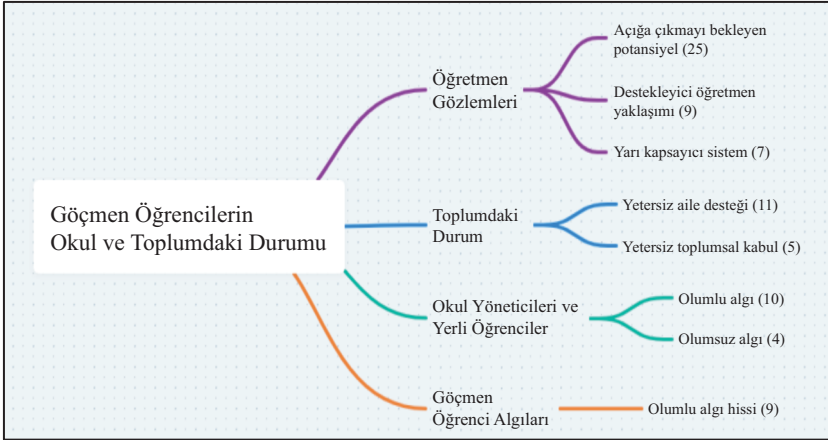
1. Kapsamlı Destek Modeli
2. SistematiK Olmayan Destek Modeli
3. Telafi Edici Destek Modeli
4. Entegrasyon Modeli
5. Merkezi Giriş Destek Modeli

3.3. Katılımcı Görüşlerine İlişkin Bulgular

Göçmen öğrencilerin kapsayıcı eğitim bağlamında eğitime katılımı ve mevcut durumlarını belirlemek amacıyla paydaş görüşleri alınmıştır. Görüşmelere okul yöneticileri, öğretmenler, yerli öğrenciler ve göçmen öğrenciler katılmıştır. Göçmen öğrencilerin okuldaki durumlarına ilişkin olarak katılımcı görüşleri analiz edildiğinde öğretmenler bu öğrencilerin potansiyellerini ortaya çıkarma konusunda önemli bir fırsata sahip olduklarını ve öğretmenlerin destekleyici bir yaklaşım sergilediklerini belirterek sistemin yarı kapsayıcı bir yapı sunduğuna işaret etmişlerdir. Öğretmenler göçmen öğrencilerin toplumdaki durumlarına ilişkin olarak yetersiz aile desteği ve toplum-

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli*

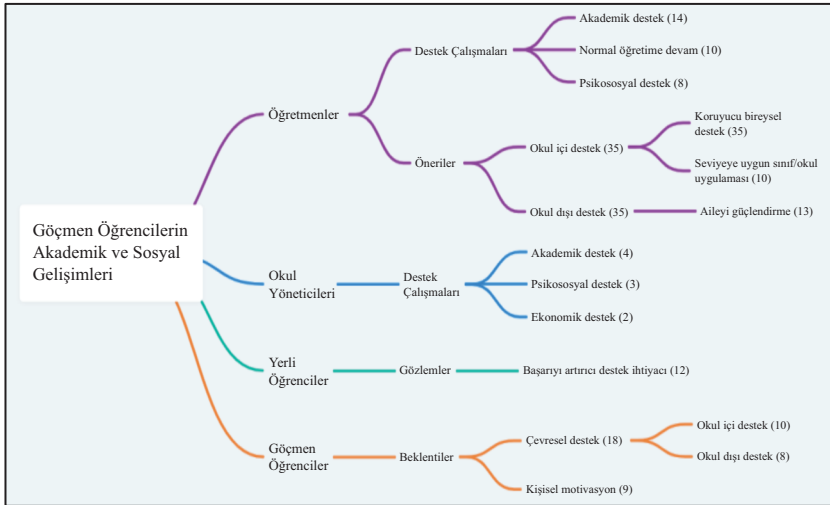
sal kabul eksikliği gibi zorluklarla karşı karşıya kaldığını vurgulamışlardır. Okul yöneticileri ve yerli öğrenciler, göçmen öğrencilerin okul ve toplumdaki durumlarına ilişkin olarak genellikle olumlu ifadeler kullanırken, az da olsa olumsuz değerlendirmeler yapmışlardır. Göçmen öğrencilerin büyük bir kısmı eğitim paydaşlarının kendilerine yönelik olumlu bir algıya sahip olduğunu hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgular, göçmen öğrencilerin akademik ve toplumsal uyum süreçlerinde farklı paydaşların olumlu ve olumsuz gözlemlerini ortaya koymaktadır. Görüşme bulgularına ilişkin şekil aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. *Göçmen Öğrencilerin Okul ve Toplumdaki Durumu.*

Göçmen öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini desteklemeye ilişkin katılımcı görüşlerinin analizi sonucunda önemli bulgular elde edilmiştir. Buna göre öğretmenler ve okul yöneticileri göçmenlere yönelik çeşitli destek çalışmaları gerçekleştirmektedir. Öğretmenler, göçmen öğrencilere akademik, psikososyal ve normal öğretim süreçlerinde destek sağlarken, okul yöneticileri bu çalışmalara akademik, psikososyal ve ekonomik destek boyutlarını eklemektedir. Göçmen öğrencilerin başarısını artırmaya yönelik önerilerde okul içi desteklerin, bireysel koruyucu destek ve seviyeye uygun uygulamalar ile; okul dışı desteklerin ise ailelerin güçlendirilmesiyle sağlanabile-

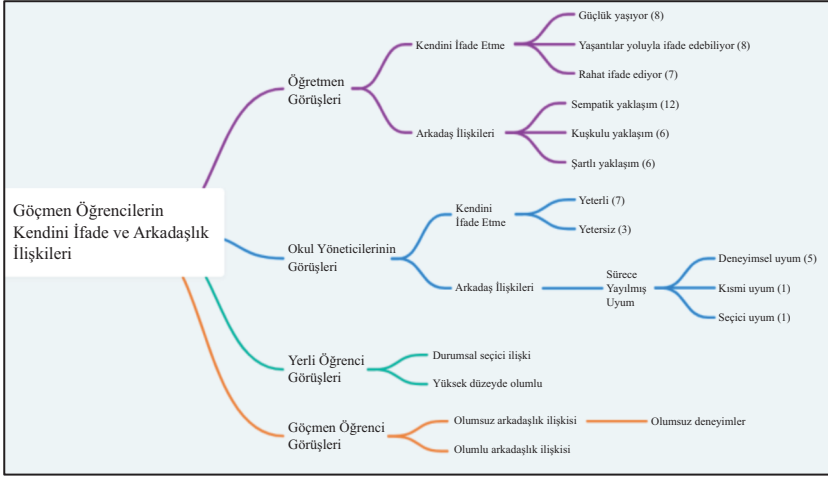
ceği ifade edilmiştir. Göçmen öğrenciler ise ders başarılarını artırmak için çevresel destek ve kişisel motivasyonun önemli olduğunu vurgulamış, destek beklentilerini okul içi ve dışı boyutlarda tanımlamışlardır. Yerli öğrenciler ise göçmen öğrencilerin başarılarını artırmak için genel olarak daha fazla desteğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular, göçmen öğrencilerin akademik ve sosyal uyum süreçlerinde çok boyutlu destek mekanizmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Görüşme bulgularına ilişkin şekil aşağıda verilmiştir.

Şekil 2. Göçmen Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Gelişimleri.

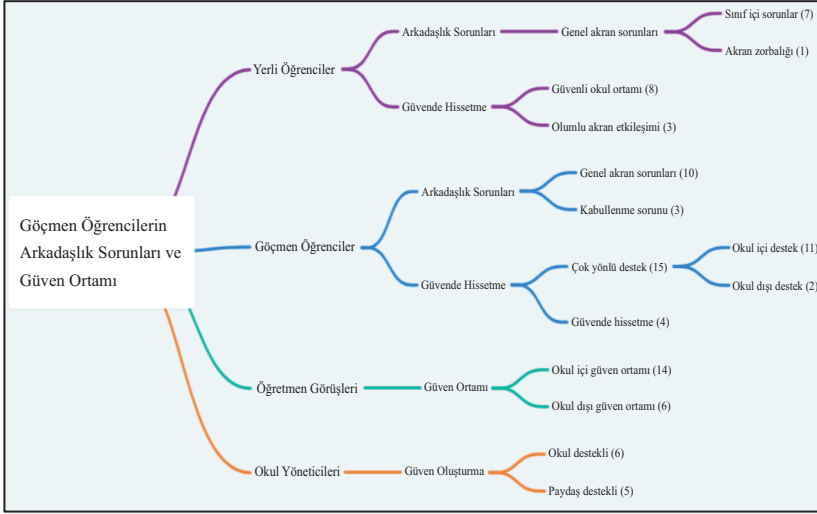
Göçmen öğrencilerin kendini ifade etme becerileri ve arkadaşlık ilişkilerini sorgulamaya yönelik görüşmelerden elde edilen bulgular genel olarak ifade becerisi, arkadaş ilişkileri ve uyum temaları çerçevesinde toplanmıştır. Öğretmenler, göçmen öğrencilerin kendini ifade etme düzeylerini ve arkadaş ilişkilerindeki yaklaşımları değerlendirmiş; okul yöneticileri ise ifade etme becerisi ve arkadaşlık ilişkilerindeki uyum sürecine odaklanmıştır. Yerli öğrenciler, sınıf arkadaşlarıyla ilişkilerini değerlendirirken; göçmen öğrenciler, olumlu ve olumsuz arkadaşlık deneyimlerine vurgu yapmıştır. Görüşme bulgularına ilişkin şekil aşağıda verilmiştir.

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünlük Uyum Modeli*

Şekil 3. *Göçmen Öğrencilerin Kendini İfade ve Arkadaşlık İlişkileri.*

Göçmen öğrencilerin arkadaşlarıyla ne tür sorunlar yaşadığına ve ne tür önlemler alınması gerektiğine dair katılımcı görüşleri analiz edildiğinde; yerli ve göçmen öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar, güven ortamı algıları ve destek ihtiyaçları üzerinde durulduğu görülmüştür. Buna göre yerli öğrenciler, arkadaşlık sorunlarını genel akran sorunları ve sınıf içi problemler olarak dile getirirken; göçmen öğrenciler, arkadaşlık ilişkilerindeki genel akran sorunları ve kabullenme eksikliğine vurgu yapmıştır. Güvende hissetme ile ilgili olarak öğretmenler ve okul yöneticileri, okul içi ve dışı güven ortamının önemine işaret etmiş; göçmen öğrenciler ise çok yönlü destek ve güvende hissetme beklentilerini dile getirmiştir. Yerli öğrenciler ise güvenli okul ortamı ve olumlu akran etkileşimlerini ön plana çıkarmıştır. Görüşme bulgularına ilişkin şekil aşağıda verilmiştir.

Şekil 4. Göçmen Öğrencilerin Arkadaşlık Sorunları ve Güven Ortamı.

3.4. Göçmen Eğitiminin Sürdürülebilirliği Bağlamında Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli Önerisine İlişkin Bulgular

Bu araştırma kapsamında göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında süreç temelli uyum modeli önerisinde bulunulmuştur. Söz konusu model oluşturulurken kapsayıcı eğitim uygulamalarının sürekliliğini sağlamaya dönük sistematik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu model ile yerli ve göçmen öğrenciler arasında yaşanan sorunları en aza indirmek, göçmen öğrencilerin eğitim sistemine uyumunu kolaylaştırmak, akademik başarılarının artmasını sağlamak ve sosyal becerilerini geliştirmek hedeflenmiştir.

Modelin oluşturulmasında, alanyazındaki öneri ve yaklaşımlar ile paydaş görüşmelerine dayalı ihtiyaç analizi sonuçları belirleyici olmuştur. Bununla birlikte modelin oluşturulmasında göçmen eğitimi kapsamında gerekli unsurlar, uygulamada ihmal edilen boyutlar, yasal düzenlemelerdeki uygulama eksikleri ve paydaşların önerileri dikkate alınmıştır.

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli*

Model, göçmen eğitiminde sürdürülebilirlik için dört önemli süreç öngörmektedir. Bunlar; kabul süreci, akademik gelişim süreci, sosyal beceri gelişim süreci ve uyum destek süreci şeklindedir. Ayrıca bu süreçlere bağlı 34 alt süreç belirlenmiştir. Alt süreçleri destekleyici bütünleştirici uyum faaliyetleri belirlenmiş, her bir alt sürecin değerlendirmesine yönelik öneriler yapılmıştır. Göçmen Eğitiminin Sürdürülebilirliği Bağlamında Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeline ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Göçmen Eğitiminin Sürdürülebilirliği Bağlamında Süreç Temelli Bütüncül Uyum Modeli.

Süreç	Akt Süreç	Bütüncül Uyum Faaliyetleri	Değerlendirme
KABUL SÜRECİ	Eğitime Erişimin Kolaylaştırılması	Göçmen öğrenci velileri ile iletişim halinde olmak Göçmen öğrencilerin ailelerine yönelik etkinlikler düzenlemek	Velî Görüşme Toplantı Raporları Etkinlik Raporu
	Okula Kabul/Oryantasyon Sürecinin Yönetimi	Ayrımcılık konusunda öğrencilere yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapmak Okula aday yetiştirici çalışmaları yapmak	Anket Gözlem Anket
	Erkin Katılımın Sağlanması	Başarı göçmen öğrenciler için takdir ödüllendirme ortamı oluşturmak Tamamlayıcı bireysel ödevler vermek Çalışacağı konuyu seçme hakkı tanımak	Başarı/Katılım Belgesi Öğrenci Ürün Dosyası Derecelendirme Ölçeği
AKADEMİK GELİŞİM SÜRECİ	Başarıyı Teşvik Etme	Göçmen öğrencilerin başaracakları görev ve ödevler vermek Olumlu eğitsel deneyim çalışmaları yapmak Başarıyı artırıcı motivasyon çalışmaları yapmak Ders dışı çalışma programı hazırlamak Öğrenme eksikliğini giderici destek çalışmaları yürütmek Tüm öğrencilerin katıldığı grup çalışmaları düzenlemek	Öğrenci Ürün Dosyası Görüşme Öğrenci Değerlendirme Formu Öğrenci Değerlendirme Formu Başarı İzleme Testi Gözlem
	Yetenek Yönetimi	Mesleki yönlendirme/rehberlik çalışmaları yapmak Tarama çalışmaları yaparak göçmen öğrencilerin yeteneklerini keşfetmek	Anket Anket
	Etkileşim Yönetimi	Sosyal beceriyi geliştirici etkinliklere (kültürel, sanatsal, sportif vb.) katımlı teşvik etmek Sosyal etkileşimi sağlayıcı sınıf içi/dışı uygulamalar yapmak Kültürel tanıtım etkinliği düzenlemek	Başarı /Katılım Belgesi Gözlem Performansa Dayalı Değerlendirme
SOSYAL BECERİ GELİŞİM SÜRECİ	Öz-Kontrol	Ulaşılabildiği başarı hedefi koymak Dikkat ve odaklanma çalışmaları yapmak Belirli hedeflere yönelmek/yönelmek	Bireysel Değerlendirme Derecelendirme Ölçeği Görüşme
	İletişim Becerileri	Sözel olmayan iletişim becerilerini geliştirmek Dil becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler düzenlemek ve dil kurslarına yönlendirmek Sözel iletişim becerilerini geliştirmek	Öğrenci Değerlendirme Formu Başarı İzleme Testi Görüşme
	Bilinçlendirme	Uyum sürecine yönelik bilinçlendirme etkinlikleri düzenlemek Uzman katılımı ile seminer/konferans düzenlemek Göçmen öğrencilerin ailelerine yönelik etkinlikler düzenlemek	Etkinlik Raporu Başarı /Katılım Belgesi Başarı /Katılım Belgesi
UYUM DESTEK SÜRECİ	İzleme Değerlendirme	Uyum sürecine yönelik izleme değerlendirme çalışmaları yürütmek Etkinliklerinin sonunda öğrenci, öğretmen ve velilerin anket, görüşme vb. araçlar ile görüşmelerini almak	Derecelendirme Ölçeği Anket
	Psikososyal Destek	Uyum sürecinde ihtiyaç duyulan psikososyal destek için rehberlik hizmeti sunmak Stres ve kaygı ile baş etme becerisi kazandıran etkinlik yapmak Okul psikolojik danışmanı ile küçük grup çalışmaları yapmak	Başarı /Katılım Belgesi Gözlem Öğrenci Değerlendirme Formu
	Okul İklimini Güçlendirme	Kabule dayalı olumlu sınıf iklimi oluşturmak	Gözlem

Göçmen eğitiminin sürdürülebilirliği bağlamında süreç temelli bütünleşik uyum modeli; süreç, alt süreç, bütünleştirici uyum faaliyetleri ve değerlendirme başlıklarını içermektedir. Modelin kabul süreci; eğitime erişimin kolaylaştırılması ve okula kabul/oryantasyon sürecinin yönetimi, akademik gelişim süreci; etkin katılımın sağlanması, başarıyı teşvik etme ve yetenek yönetimi, sosyal beceri gelişim süreci; etkileşim yönetimi, öz-kontrol ve iletişim becerileri, uyum destek süreci; bilinçlendirme, izleme değerlendirme, psikososyal destek ve okul iklimini güçlendirme alt süreçlerinden oluşmaktadır. Bu alt süreçlerin oluşmasında tabloda verildiği gibi bütünleştirici uyum faaliyetleri bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin değerlendirilmesinde ise ilgili alana ait veli görüşme toplantı raporları, etkinlik raporları, anket, gözlem, başarı/katılım belgesi, öğrenci ürün dosyası, derecelendirme ölçeği, görüşme, öğrenci değerlendirme formu, başarı izleme testleri, performansa dayalı değerlendirme, bireysel değerlendirme, derecelendirme ölçeği gibi değerlendirme kriterleri önerilmektedir.

4. Tartışma

Bu araştırma, göçmen eğitiminin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik bir model geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda göçmenlerin eğitimine yönelik Türkiye'deki yasal düzenlemeler ve uygulamalardan yola çıkılarak göçmen eğitimi ile ilgili Türkiye'de ve yurtdışında önerilen/uygulanan modeller değerlendirilmiş, yapılan saha araştırması sonuçları değerlendirildiğinde Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli önerisi geliştirilmiştir.

Türkiye Eğitim Sisteminde son on yılda göçmen/yabancı uyruklu öğrenci sayısı dramatik artışlar göstermiştir. 2011 yılı öncesinde yaklaşık 8 bin olan öğrenci sayısı, 2011 yılı sonrasında hızlı bir artış ile eğitim sistemine bir anda yüzbinlerce öğrenci dâhil olmuştur. Bu sayı ilerleyen yıllarda artmaya devam etmiş ve 2020 yılına gelindiğinde ise yaklaşık bir milyon göçmen

öğrenci eğitim sistemine dâhil olmuştur. Bu artışlar Türkiye eğitim sistemini derinden etkilemiş ve önemli değişimlere yol açmış ve göçmen eğitimi için yeni düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Nitekim 11 Nisan 2013 tarihinde yürürlüğe giren ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’, göçmen öğrencilerin eğitiminde güçlü bir yasal dayanak haline gelmiştir. Bu yasa ile göçmen çocukların eğitim ve öğretim hizmetlerinden faydalanmalarına engel olan sınırlamalar kaldırılmış; on sekiz yaşına kadar öğrenci ikamet izni olmadan ilkokul ve ortaokul düzeyindeki eğitim kurumlarında eğitim alma hakkı tanınmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı, 26 Nisan 2013 tarihinde Suriyeli göçmenlerin hangi ortamlarda eğitim alacağına yönelik ilk resmî belge niteliğindeki ‘Ülkemizde Misafir Edilen Suriyeli Vatandaşlara Yönelik Tedbirler Genelgesi’ni yayımlamıştır. Genelge, öğretmen alımı, müfredat, öğrenci kaydı ve Türkçe derslerinin yürütülmesi gibi konuları kapsamaktadır. Bu iki düzenleme ile göçmenlerin eğitim sorununa kurumsal çözüm üretme amaçlanmıştır (Emin,2016). MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 23 Eylül 2014 tarihli ‘Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri’ başlıklı bir genelge daha yayımlamıştır. Bu genelge ile Bakanlık bünyesinde bir komisyon kurulmuş ve göçmen eğitiminde planlı bir politika yürütülmeye başlanmıştır.

Sonrasında, 22 Ekim 2014’te yayımlanan ‘Geçici Koruma Yönetmeliği’ ile sayıca fazla olan Suriyeli göçmenlere geçici koruma statüsü tanınmış ve sağlık, eğitim, istihdam, sosyal yardımlar ve tercümanlık hizmetlerinden faydalanma imkânı sağlanmıştır. Yönetmeliğin 'Eğitim Hizmetleri' başlıklı maddesinde, göçmenlere diploma ve denklik belgelerinin verileceği belirtilmiş; bu düzenleme ile göçmen öğrencilerin eğitim sisteminden faydalanmalarını engelleyen bazı engeller kaldırılmıştır. Ardından, göçmen öğrencilerin eğitim hakkından yararlanma oranı yıllar içinde artış göstermiştir.

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli*

Göçmenlerin okullaşma sürecindeki önemli bir adım, Geçici Eğitim Merkezlerinin (GEM) kurulması olmuştur. 2014 yılında yayımlanan bir genelge ile kurulan GEM'lerin kurulma amacı, göçmenlere yönelik eğitim programlarının henüz mevcut olmaması, Türkçenin nasıl öğretilceğine dair materyallerin eksikliği ve okullardaki fiziksel imkânların yetersizliği olarak belirlenmiştir. Bu merkezlere Suriyeli öğretmenler atanmış ve Arapça müfredat uygulanmıştır. GEM'lerde Türkçe dersi yalnızca isteyen öğrencilere verilmiştir. GEM'lerin 2014 yılında kurulması, 2011 ile 2014 yılları arasında göçmenler için bir eğitim boşluğu oluşmasına yol açmıştır.

2014 yılında Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi çıkarılarak göçmen öğrencilerin GEM'ler dışında resmi okulların 1. 5. ve 9. sınıflarına kayıt yaptırılmalarının önü açılmış, böylece 4 yıl içerisinde göçmen öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonu planlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin takip ve not işlemlerinin yapılabilmesi için Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi (YÖBİS) kurulmuştur (Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi, 2014). Ayrıca bu genelge ile Türkçe dersi, öğretim programlarının bir parçası haline gelmiştir.

2016 yılında kalıcı bir çözüm arayışına girilmiş ve aşamalı olarak öğrencilerin örgün eğitime geçmesiyle birlikte 2020 yılında GEM'ler tamamen kapatılmıştır. Bu aşamalı geçiş sürecinin uyuma olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Uyuma olumlu etkisi olduğu düşünülen bir diğer uygulama 2016 yılında başlatılan PIKTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi) projesidir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre; yasal düzenlemeler genel olarak göçmenlerin eğitim süreçlerine katılımını artırmış ancak uyum konusunda yeterli olamamıştır. Uyum konusundaki sorunların çözümüne yönelik farklı görüşler ve çözüm önerileri sunulmuştur. Bunların başında okul temelli ilave dil desteği, izleme ve rehberlik mekanizmalarının işlevsel hale getirilmesi, etkileşim gibi öneriler yer almaktadır.

Modelin geliştirilmesini gerekli kılan önemli bir husus, göçmen öğrencilerin eğitim süreçlerinden yeterince yararlanamamaları ve uyum konusunda sorun yaşamalarıdır. Göçmen Eğitiminin Sürdürülebilirliği Bağlamında Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli, dört ana süreçten ve bunlara bağlı alt süreçlerden oluşan sistematik bir yaklaşım önermektedir. Model, göçmen öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunu ve uyumunu desteklemeyi hedeflemektedir. Her süreç, bütünleştirici uyum faaliyetleri ve değerlendirme yöntemleriyle desteklenmiş, bu sayede göçmen öğrencilerin akademik başarılarını artırmak ve sosyal becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır. Modelde; göçmen öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunu kolaylaştırmak için ailelerle iletişim kurmak, öğrenci aidiyetini artırıcı çalışmalar yapmak ve ayrımcılığı önleyici etkinlikler düzenlemek kabul sürecini; göçmen öğrencilerin akademik başarılarını teşvik etmek, onların başarılı olmalarını sağlayacak ödevler ve etkinlikler düzenlemek ve yetenek yönetimi yaparak mesleki yönlendirme çalışmaları yürütmek akademik gelişim sürecini; sosyal becerilerin gelişimini desteklemek, öğrenciler arasındaki etkileşimi artırmak ve öz kontrol ile iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler yapmak sosyal beceri gelişim sürecini; uyum sürecine yönelik bilinçlendirme etkinlikleri düzenlemek, psikososyal destek sağlamak ve okul iklimini güçlendirmek uyum destek sürecini oluşturmaktadır.

Göçmen öğrencilerin okul uyumları konusunda okul dışı süreçleri öne çıkaranlar olduğu gibi tamamen okul süreçlerine odaklanan yaklaşımlar da bulunmaktadır. Koşar ve Aslan (2020), göçmen öğrencilerin okul uyumları için Türk Eğitim Sistemi'ne girmeden önce bir entegrasyon sürecine dahil edilmelerinin, savaş travması nedeniyle rehabilitasyon yardımı almalarının yararlı olabileceğine işaret etmişlerdir. Ayrıca bir Türk öğrencinin göçmen öğrencilere mentorluk yapmasının eğitimden verim alınmasını sağlayacağı ve başarının artmasında rol oynayacağı görüşündedir.

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli*

Okul temelli uyumu destekleyenler, genellikle çocukların uyum ve davranış sorunlarını tespit etmek, engellemek ve müdahale etmek için en uygun ortamların okullar olduğunu (Savi Çakar, 2017) ileri sürmektedirler. Bu anlayışa göre öğrenciler, genel toplumsal alanlara nispeten okul ortamında kendilerini daha rahat ifade edebilmektedirler. Dahası okulların entegrasyon açısından sunduğu birçok ilave destek bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi hayati önemde görülen dil desteğidir. Nitekim göçmen öğrenci sayısı fazla olan Avrupa ülkelerinde, göçmen çocukların sınıfa entegrasyonunu artırmak amacıyla ek dil desteği yaygın olarak kullanılmaktadır. Whitaker (2010), göçmen çocukların ev sahibi ülkenin dilini bilme seviyesinin, toplumsal entegrasyon sürecini kolaylaştırdığını; aksi durumda entegrasyonun zaman alabileceğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Karaca ve Demirbilek (2022) öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı çalışmasında Türkçeyi bilmemenin akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini rapor etmiştir.

Okul temelli uyum faktörlerinden bir tanesi öğretmenlerdir. Türkiye'de yapılan bir araştırmada, öğretmen ve Türk öğrencilerin anlayışlı ve ilgili olduğu, özgür ve rahat bir sınıf atmosferiyle karşılaşan göçmen öğrencilerin hızla uyum sağladığı belirlenmiştir (Delen ve Ercoşkun, 2019). Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre dil ve iletişim problemi bulunan ve ara sınıflara kayıt yaptıran göçmen öğrencilerden hazırbulunuşluk düzeyi düşük olan ve Türk kültürüne yabancı olan öğrencilerin uyum problemi yaşadıkları gözlemlenmiş; bu öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğretmen-öğrenci ilişkilerinin olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir.

Okul temelli uyum görüşünü savunan Sakız (2016), uyum açısından eğitim ortamlarına erişimi çok önemli bir aşama olarak değerlendirmiştir. Ancak bununla birlikte, sadece okul kaydının yeterli olmadığını, öğrencilerin bahsedilen ihtiyaçlarının bütünleştirici okul kültürü içerisinde karşılanmasının aynı oranda önemli olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca kendisi dil konusundan ziyade etkileşime odaklanmış ve okullarda göçmen çocuklarla birlikte

tüm çocukların olumlu eğitsel deneyimler geçirmesinin entegrasyon açısından daha etkili olacağını vurgulamıştır. Ayrıca okul yöneticilerinin genellikle göçmen çocukların ayrılmış ortamlarda eğitim almalarını desteklediği, yapısal eksikliklerin ve düşük toplumsal kabul oranlarının göçmen çocukların eğitimine yönelik olumsuz tutumları etkilediği ve kapsayıcı okul kültürlerinin oluşturulabilmesi için paydaşların psiko-sosyal ve yapısal açıdan desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Volante, L., Lara, C., Klinger, D.A. ve Giegel, M. (2020) tarafından Çok Boyutlu Destek Modeli önerisi geliştirilmiştir. Kanada eğitim sisteminde göçmen öğrencilerin entegrasyonunu ve başarısını kolaylaştırmayı amaçlayan model, göçmen öğrencilerin karşılaştığı sosyoekonomik zorluklara odaklanmakta, bakanlık ve okullar arasında daha fazla politika uyumu ve iş birliğini teşvik etmektedir. Söz konusu model altı boyut açısından eyaletler arasında ilginç farklılıkları ortaya koymaktadır. Sosyoekonomik zorluklarla mücadele eden göçmen öğrenciler için desteklerin politika çerçevelerinde daha belirgin hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Model kapsamında, göçmen öğrencilerin başarısını artırmak için altı tema üzerine odaklanan destekleyici politika çerçevesi önerilmiştir. Çok Boyutlu Destek Modelinin sağlamlığı, diğer araştırmacıların Kanada içinde ve dışında göçmen öğrenci entegrasyon çabalarını incelemek için kullanabilecekleri faydalı bir bakış açısı sunduğu ve politika yapıcılar ve okul liderlerinin önerilen destek modelini, hizmet içi profesyonel gelişim faaliyetlerini yönlendirmek için kullanabilecekleri belirtilmektedir. Önerilen modelin boyutları şunlardır; Dil Desteği, Akademik Destek, Veli Katılımı, Kültürler Arası Eğitim, Psikososyal Destek, Düşük Sosyoekonomik Engellerin Ele Alınması.

Bütün bu tartışmalar ışığında geliştirilen modelin, kapsayıcı eğitim uygulamalarının sürekliliğini sağlamak için sistematik bir yaklaşım oluştururken, göçmen öğrencilerin karşılaştığı sorunları en aza indirmesi ve onların eğitim sistemine uyumunu kolaylaştırması beklenmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Türkiye'nin güney ve doğusunda son yıllarda yaşanan iç savaşlar çevre ülkelerden Türkiye'ye göçü zorunlu kılmıştır. Bu sebeple Türkiye'de alışılmı-şın dışında artan nüfus okullarda öğrenci sayısında da artışı beraberinde getir-miştir. Misafir olarak görülen bu öğrenci potansiyeline eğitim vermek için bir süre sistem oluşturulmaya çalışılmış fakat süre uzadıkça kalıcı bir uygulamaya gereksinim duyulmuştur. Yıllar içerisinde dönem dönem geçici eğitim merkez-leri (GEM) sonrasında kademeli olarak eğitim sistemine dâhil etme çalışmaları yürütülmüştür. Bu süreçte göçmen öğrencilerin ihtiyaçlarına odaklı eğitim haklarını yansıtan genelge, yönerge ve resmi yazışmalara yer verilmiştir. Göç-men öğrencilerin eğitim sistemine dâhil olmaları sürecinde kapsayıcı eğitim uygulamalarının sürekliliğini sağlamak amacıyla yapılan bu çalışmada eğitim paydaşları görüşlerinden, ilgili dokümanların analizinden, öncesinde ve haliha-zırda yapılan yurt içi ve yurt dışı uygulamalardan elde edilen sonuçlar bulun-maktadır. Yurt içinde sınırlı sayıda göçmen öğrencilerin eğitimi için önerilen modeller yanında yurt dışında daha çok sayıda farklı model önerileri ve uygu-lamaları bulunmaktadır. Yurt dışında göçmen, mülteci, sığınmacı veya geçici koruma statüsündeki bireylerin eğitimlerine yönelik politikalar incelendiğinde; farklı bölgelerde farklı modellerin uygulandığı görülmektedir. Yurt dışında ise göçmen öğrencilerin eğitimi için uygulanan modellerde bazı desteklerin ön planda tutulduğu görülmektedir. Bu modellerden dil desteğinin önemsendiği modeller: Daldırma, Hoş Geldin Sınıfları, Takım Öğretimi, Kapalı Sınıflar, İki Dilli Eğitim ve Kapsamlı Destek Modeli şeklindedir. Aynı zamanda okulların da kendi içinde göçmen çocukların ülkeye entegrasyonu ve eğitimi konusunda çeşitli uygulamaları söz konusudur.

Araştırmanın sonuçları genel olarak ele alındığında göçmen öğrencile-rin eğitiminde sürdürülebilirliğin sağlanması için süreç temelli bir bütünleşik uyum modeli uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Göçmen öğrencile-rin karşılaştığı sorunları en aza indirmeyi ve onların eğitim sistemine uyumu-

nu kolaylaştırmayı hedefleyen bu araştırma bağlamında bu model, somut ve ölçülebilir hedeflere odaklanmakta, göçmen öğrencilerin eğitim süreçlerinden daha fazla yararlanmalarına karar vericilere ve araştırmacılara yönelik öneriler sunmaktadır.

Türkiye'deki göçmen öğrenciler için geliştirilecek eğitim politikalarında mevcut durum ve ihtiyaç analizi ön planda tutulmalıdır. Göçmen bir öğrenci bir eğitim kademesine yerleştirilmeden önce, Türkçe okuryazarlık seviyesini belirlemek amacıyla kapsamlı bir seviye tespit testi yapılmalı ve öğrencinin seviyesine uygun sınıflar oluşturulmalıdır. Alan uzmanlarının bu konudaki görüş, değerlendirme ve önerileri göz önünde bulundurulmalıdır. Göçmen öğrencilere yönelik eğitim programları hazırlanırken bu öğrencilerin gereksinimleri dikkate alınmalı ve öneriler göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmenler, çok kültürlü eğitim ortamları hakkında sürekli olarak bilgilendirilmelidir. Savaş travması geçiren göçmen ailelere ve çocuklarına psikolojik destek sağlanmalıdır. Göçmen öğrenciler için barınma, giyim, ısınma ve sağlık gibi temel ihtiyaçlar karşılanarak, toplumun diğer bireyleriyle eşit koşullar sağlanmalıdır.

Göçmen ailelerde çocuk işçiliği sona erdirilmeli, göçmen ailelerin çocukları denetlenmeli ve ailelerine maddi destek sağlanmalıdır. Hizmet öncesi öğretmen eğitimi için öğretmen adaylarına çok kültürlülük bilinci kazandıran ve 21. yüzyıl eğitim anlayışını eleştirel pedagoji yaklaşımıyla bütünleştiren kapsayıcı eğitim lisans dersleri tasarlanmalıdır. Eğitimde göçmen çocuklara yönelik yapılan bu çalışmalar genellenebilir ve göçmenlere uygulanabilir. Elde edilen sonuçlar raporlanarak, önerilen çözümlerle birlikte sunulabilir. Bu nitel araştırma, nicel ve karma yöntemler kullanılarak ve literatürün zenginleştirilmesiyle gerçekleştirilebilir. Göçmen öğrencilerin eğitimiyle ilgili bir program geliştirme modeli ortaya konulabilir.

Kaynaklar

- Akar, Ç. (2021). Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 5 (4), 287-296.
- Aydoğdu, F. (2019). Göçmen aile çocuklarının uyum düzeylerine sosyal uyum eğitim programının etkisinin incelenmesi (*Yayınlanmamış doktora tezi*). Ankara Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42), 1-21.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 231-274.
- Bozkaya, H. (2021). Göç ve göçmenlerin eğitimi ile ilgili Türkiye'deki doktora tezlerinin incelenmesi: bir içerik analizi çalışması. *Millî Eğitim Dergisi*, 50, (1), 1013-1030.
- Castels, S., & Miller, M. J. (2008). Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri (1. baskı). (B. U. Bal, & İ. Akbulut, Çev.) İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
- Charmaz, K. (2002). Qualitative interviewing and grounded theory analysis. Gubrium, J.F. & Holstein, J.A. (Eds.). *Handbook of interview research, context and method*. Thousand Oaks, CA: Sage, p.4, 675,694.
- Coleman, H. (2015). Language and social cohesion: An introduction and lessons learnt. *Language and social cohesion in the developing world*, 1-11.

- Çiftci, İ. ve Sucuoğlu, B. (2009). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çöplü F. (2019). *Göçmen öğrenciler için okul uyum programı geliştirmeye yönelik bir taslak çalışması (Yüksek Lisans Tezi)*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Dağdelen, S. (2023). Kapsayıcı eğitim birimlerinin akademik başarıları ve sosyal özelliklerinin geliştirilmesine yönelik bir model çalışması (Doktora Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Delen, A., ve Ercoşkun, M. H. (2019). Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu ilkokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının nitel açıdan incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(223), 299-322.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi- Temel eğitim politikaları*. İstanbul: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- European Commission (2013). *Study on educational support for newly arrived migrant children*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fuligni, A. J. ve Hardway, C. (2004). Preparing diverse adolescents for the transition to adulthood. *The Future of Children*, 14(2), 99-119.
- İlgar, M.Z. ve İlgar, S.C. (2013). Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori (temelleştirilmiş kuram). *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 197-247.
- Karaca, B. ve Demirbilek, M. (2022). Suriyeli ortaokul öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarılarına etki eden faktörlerin incelenmesi. *Türk Matematik Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 39-66.

*Göçmen Eğitiminde Sürdürülebilirlik:
Süreç Temelli Bütünleşik Uyum Modeli*

- Koçak, O. ve Gündüz, R. D. (2016). Avrupa birliği göç politikaları ve göçmenlerin sosyal olarak içermelerine etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91.
- Koşar, S., ve Aslan, F. (2020). İlkokul ve ortaokula devam eden göçmen çocukların eğitim sorunlarına yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(4), 1799-1831.
- McAndrew, M. (2009). Ensuring the proper competency in the host language: Contrasting formula and the place of heritage languages. *Teachers College Record*, 111(6), 1528-1554.
- Öztürk, T., Boyacı, E. (2022). Suriyeli Mülteci Krizinin Türkiye ve Avrupa Birliği İlişisine Yansımaları: Dünya Sistemleri Analizi Üzerinden Bir Değerlendirme. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 6, (1), 1809-1823.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd Ed)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi, *Göç Dergisi*. 3 (1), 65-81.
- Sarı, Ö. ve Önkal, G. (2007). Eleştirel Düşüncede Entegrasyon Süreci Olarak Eğitim. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6,(1), 45-52.
- Savi Çakar, F. (2017). *Çocuklarda uyum ve davranış sorunlarının doğasını anlamak*. Firdevs Savi Çakar (Ed). Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları içinde (s.73-114). Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- Şimşek, H., Kurt, D., Kula, S.S. (2017). *Türkiye’de yaşayan ilkököl kademesindeki göçmen öğrenciler için ekolojik yaklaşıma dayalı okul temelli bir uyum programı önerisi*. Education Conference (EDUCCON).

- Şimşek, H. ve Kula, S.S. (2018). Türkiye'nin göçmen politikasında ihmal edilen boyut: eğitsel uyum programı. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 5-21.
- Uluocak, G. P. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 35-44.
- Whitaker, E. (2010). *Language acquisition of the children of immigrants and the role of non-profit organizations*. Washington: University of Puget Sound.
- Yavuzer, N., (2001). *İletişim ve etkili yaşama kültürü. Çocuklarımız için eğitim sohbetleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Volante, L., Lara, C., Klinger, D.A. ve Siegel, M. (2020). The Use of a Multidimensional Support Model to Examine Policies and Practices for Immigrant Students across Canada, *Canadian Journal of Education/Revue canadienne de l'éducation*, 2020, Vol. 43, No. 1 (2020), pp. 121-169.